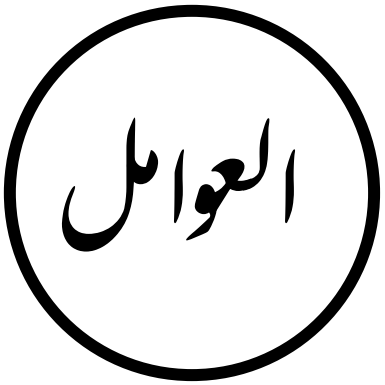

العوامل

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Besmeleyi, hamdeleyi, salveleyi zikredip zikrinden fariğ olduktan (ayrıldıktan) sonra bilmiş ol ki; iğrabı öğrenmek isteyen herkesin 100 şeyi bilmesi illa lazımdır.

Bu 100 şeyden **60'ı amil, 30'u mamul, 10'u** (amelden hasıl olan) **iğrab** diye isimlendirilir.

Allah Teala'nın izniyle bu 3 şeyi 3 babta kısa ve veciz bir şekilde zikredeceğiz.

Evvelki bab Amil hakkında, ikinci bab Mamul hakkında, üçüncü bab İğrab hakkında olucudur.

---AMİL---

Avamil 3 bab olup bu 3 babtan 1. Bab amil hakkında olucudur.

Amil, lafzi ve manevi olmak üzere iki kısımdır

Amili lafzi: Dille beraber telaffuz edilen amildir **بَا -مِنْ** gibi

Amili manevi: Dille beraber telaffuz edilmeyen amildir **يَنْصُرُ** 'nun başındaki amil gibi.

Amili lafzi de **Semai** ve **Kıyasi** olmak üzere iki kısımdır.

Amili semai: Amel ettirilmesi Araplardan işitilmeye bağlı olan Amillerdir. Harfi cerler gibi

Amili kıyasi: Amel etmesi kıyasa bağlı olan amildir veya amelinde kaidei külliyenin zikredilmesinin mümkün olduğu amildir. "***Her fiil amildir***" kaidesi gibi.

AMİLİ LAFZİ SEMAİNİN FERTLERİ 49 OLUP 5 NEVİDİR

-Bu 5 neviden 1. nevi bir ismin başına gelip sonunu cer eden harfi cerlerdir ve bunlar 20 tanedir"

Bunlar cer ettikleri için *harfi cer* diye isimlendirilir.

Müteallekleriniin manasını dahil oldukları kelimeye ulaştırdıkları için *harfi izafet* diye isimlendirilir

Harfi cerler 20 tanedir.

1- **بَا** dır. **İlsak** içindir. **Misal: آمَنْتُ بِاللّٰهِ تَعَالَى وَبِهِ لَأُبْعَثَنَّ**

2- **مِنْ** dir. **İbtida** içindir. **Misal: تُبْتُ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ**

3- **إِلَى** 'dır. **İntiha** içindir. **Misal: تُبْتُ إِلَي اللّٰهِ تَعَالَى**

4- عَنْ ‘dır. **Buud ve mücavezet** içindir. **Misal:** كُفِفْتُ عَنِ الْحَرَامِ

5- عَلَى ‘dır. **İsti’la** içindir. **Misal:** تَجِبُ التَّوْبَةُ عَلَى كُلِّ مُذْنِبٍ

6- ل ‘dır. **Tahsis** içindir. **Misal:** اَنَا عُبَيْدٌ لِلّٰهِ تَعَالَى

7- فِي ‘dır. **Zarfiyyet** içindir. **Misal:** اَلْمُطِيعُ فِي الْجَنَّةِ

8- ك ‘dır. **Teşbih** içindir. **Misal:** لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْئٌ

9- حَتَّى ‘dır. **Gâye** içindir. **Misal:** اَعْبُدُ اللّٰهَ تَعَالَى حَتَّى الْمَوْتِ

10- رُبَّ ‘dır. **Teksir (çokluk)** içindir. **Misal:** رُبَّ تَالٍ يَلْعَنُهُ الْقُرْآنُ

11- وَاوُ الْقَسَمِ ‘dır. **Yemin manası** içindir. **Misal:** وَاللّٰهُ لَا اَفْعَلُ الْكَبَائِرَ

12- تَاءُ الْقَسَمِ ‘dır. **Yemin manası** içindir. **Misal:** تَاللّٰهِ لَأَفْعَلَنَّ الْفَرَائِضَ

13- حَاشَا ‘dır. **İstisna** içindir. **Misal:** هَلَكَ النَّاسُ حَاشَا الْعَالِمِ

14- مُذْ ‘dır. **Geçmiş zamandan başlamak** içindir. **Misal:** تُبْتُ مِنْ كُلِ ذَنْبٍ فَعَلْتُهُ مُذْ يَوْمِ الْبُلُوْغِ

15- مُنْذُ ‘dır. **Geçmiş zamandan başlamak** içindir. **Misal:** تَجِبُ الصّلَاةُ مُنْذُ يَوْمِ الْبُلُوغِ

16- خَلَا ‘dır. **İstisna** içindir. **Misal:** هَلَكَ الْعَالِمُونَ خَلَا الْعَامِلِ بِعِلْمِهِ

17- عَدَا ‘dır. **İstisna** içindir. **Misal:** هَلَكَ الْعَامِلُونَ عَدَا الْمُخِلِصِ

18- لَوْلَا ‘dır. **Bir şey var olduğu için başka bir şeyin nefyini ifade etmek** içindir. **Misal:** لَوْلَاكَ يَا رَحْمَةَ اللّٰهِ تَعَالَى لَهَلَكَ النَّاسُ

19- كَيْ ‘dır. **Ta’lil** içindir. **Misal:** كَيْمَهْ عَصَيْتَ

20- لَعَلَّ ‘dır. **Teracci** içindir, عُقَيْلٌ lugatına göre harfi cerdir. **Misal:** لَعَلَّ اللّٰهِ تَعَالَى يَغْفِرُ ذَنْبِي

AMİLİ LAFZİ SEMAİNİN FERTLERİ 49 OLUP 5 NEVİDİR

-Bu 5 neviden 2. nevi İsmini nasb, haberini ref eden harflerdir ve bunlar 8 tanedir-

1- **إِنَّ** ‘dır. **Tahkik** içindir. **Misal: إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى عَالِمُ كُلِّ شَيْءٍ**

2- **أَنَّ** ‘dır. **Tahkik** içindir. **Misal: إِعْتَقَدْتُ أَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَادِرٌ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ**

3- **كَأَنَّ** ‘dır. **Teşbih** içindir. **Misal: كَأَنَّ الْحَرَامَ نَارٌ**

4- **لٰكِنَّ** ‘dır. **İstidrak (geçmiş kelamdan doğan şüpheyi gidermek)** içindir. **Misal: مَا فَازَ الْجَاهِلُ لٰكِنَّ الْعِالِمَ فَائِزٌ**

5- **لَيْتَ** ‘dır. **Temenni** içindir. **Misal: لَيْتَ الْعِلْمَ مَرْزُوقٌ لِكُلِّ أَحَدٍ**

6- **لَعَلَّ** ‘dır. **Teracci** içindir. **Misal: لَعَلَّ اللّٰهَ تَعَالَى غَافِرُ ذَنْبِي**

“Bu 6 tanesine Huruf-u Müşebbehetun bil Fiil denilir.”

7- **إِلَّا** ‘dır. **İstisna-i Munkadı’** içindir. **Misal: اَلْمَعْصِيَةُ مُبَعِّدَةٌ عَنِ الْجَنَّةِ إِلَّا الطَّاعَةَ مُقَرِّبَةٌ مِنْهَا**

8- **لَا** ‘dır. **Cinsin hükmünü nefy etmek** içindir. **Misal: لَا فَاعِلَ شَرٍ فَائِزٌ**

AMİLİ LAFZİ SEMAİNİN FERTLERİ 49 OLUP 5 NEVİDİR

-Bu 5 neviden ٣. nevi İsmini ref, haberini nasb eden harflerdir ve bunlar **لَيْسَ** ‘ye benzetilmiş **مَا** ve **لَا** ‘dır-

Bunlar dahil oldukları cümleyi olumsuzlaştırmak içindir.

Misal: مَا اللّٰهُ تَعَالَى مُتَمَكِّنًا بِمَكَانٍ وَلَا شَيْءٌ مُشَابِهًا لِلّٰهِ تَعَالَى

AMİLİ LAFZİ SEMAİNİN FERTLERİ 49 OLUP 5 NEVİDİR

-Bu 5 neviden ٤. nevi muzariyi nasb eden harflerdir ve bunlar ٤ tanedir-

1- **أَنْ** ‘dir. **Dahil olduğu muzariyi mastara çevirmek içindir. Misal: أُحِبُّ أَنْ أُطِيعَ اللّٰهَ تَعَالَى**

Terkibindeki **أَنْ** lafzı gibi

2- **لَنْ** ‘dir. **Bu da fiili muzariyi tekildi şekilde nefyetmek içindir. Misal: لَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ تَعَالَى لِلْكَافِرِينَ**

Terkibindeki **لَنْ** lafzı gibi.

3- **كَيْ** ‘dir. **Ta’lil içindir. Misal: أُحِبُّ طُولَ الْعُمْرِ كَيْ أُحَصِّلَ الْعِلْمَ**

Terkibindeki **كَيْ** lafzı gibi.

4- **إِذَنْ** ‘dir. **Bu da şart ve ceza içindir. Misal:** “*Allahu Teala’ya itaat ederim*” diyene cevaben **إِذَنْ تَدْخُلَ الْجَنَّةَ** demen gibi.

AMİLİ LAFZİ SEMAİNİN FERTLERİ 49 OLUP 5 NEVİDİR

-Bu 5 neviden 5. nevi muzariyi cezm eden kelimelerdir ve bunlar 15 tanedir-

1- **لَمْ** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: ﴿ **لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ** ﴾

Terkibindeki **لَمْ** lafzı gibi.

2- **لَمَّا** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **لَمَّا يَنْفَعْ عُمْرِي**

Terkibindeki **لَمَّا** lafzı gibi.

3- **لَامُ الْأَمْرِ** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **لِيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا**

Terkibindeki **ل** lafzı gibi.

4- **لَا فِي النَّهْيِ** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **لَا تُذْنِبْ**

Terkibindeki **لَا** lafzı gibi.

5- **إِنْ** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **إِنْ تَتُبْ يُغْفَرْ ذُنُبُكَ**

Terkibindeki **إِنْ** lafzı gibi.

6- **مَهْمَا** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **مَهْمَا تَفْعَلْ تُسْأَلْ عَنْهُ**

Terkibindeki **مَهْمَا** lafzı gibi.

7- **مَا** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **مَا تَعْمَلْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدْهُ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى**

Terkibindeki **مَا** lafzı gibi.

8- **مَنْ** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **مَنْ يَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا يَكُنْ نَاجِيًا**

Terkibindeki **مَنْ** lafzı gibi.

9- **أَيْنَ** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **أَيْنَ تَكُنْ يُدْرِكْكَ الْمَوْتُ**

Terkibindeki **أَيْنَ** lafzı gibi.

10- **مَتَى** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **مَتَى تَحْسُدْ تَهْلِكْ**

Terkibindeki **مَتَى** lafzı gibi.

11- **أَنَّى** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **أَنَّى تُذْنِبْ يَعْلَمْكَ اللّٰهُ تَعَالَى**

Terkibindeki **أَنَّى** lafzı gibi.

12- **أَيُّ** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **أَيُّ عَالِمٍ يَتَكَبَّرْ يُبْغِضْهُ اللّٰهُ تَعَالَى**

Terkibindeki **أَيُّ** lafzı gibi.

13- **حَيْثُمَا** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **حَيْثُمَا تَفْعَلْ يُكْتَبْ فِعْلُكَ**

Terkibindeki **حَيْثُمَا** lafzı gibi.

14- **إِذْمَا** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **إِذْمَا تَتُبْ تُقْبَلْ تَوْبَتُكَ**

Terkibindeki **إِذْمَا** lafzı gibi.

15- **إِذَامَا** ‘dir. Fiili muzariyi maziye çevirip nefyetmek içindir. Misal: **إِذَامَا تَعْمَلْ بِعِلْمِكَ تَكُنْ خَيْرَ النَّاسِ**

Terkibindeki **إِذَامَا** lafzı gibi.

AMİLİ KIYASİ

Amili kıyasi: Amelinde külli kaidenin zikredilmesinin mümkün olduğu amildir.
Amili kıyasi 9 tanedir.

BİRİNCİSİ: MUTLAK FİİLDİR

Mutlak fiil: Müteaddi veya lazım, tam veya nakıs kendisine fiil ismi verilen her fiil mutlak fiildir.

Müteaddiye misal: **خَلَقَ اللّٰهُ تَعَالَى كُلَّ شَيْءٍ** gibi

Lazıma misal: **نَزَلَ الْقُرْآنُ نُزُولًا** gibi

Her fiil için bir merfu illa lazımdır.
- Fiil malum ise ref ettiği kelimeye **fail** denir.
- Fiil meçhul ise ref ettiği kelimeye **naibi fail** denir.
- Fiil nakıs ise ref ettiği kelimeye **isim** denilir.

-Şayet fiil merfusu ile kelam cihetinden tam olursa, **tam fiil** diye isimlendirilir.

Misal: **عَلِمَ اللّٰهُ تَعَالَى**

-Şayet fiil merfusu ile kelam cihetinden tam olmayıp haberi mensubeye ihtiyaç duyuyorsa **nakıs fiil** diye isimlendirilir.

Misal:

كَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا حَكِيمًا - وَصَارَ الْعَاصِي مُسْتَحِقًا لِلْعَذَابِ - وَيُقْبَلُ التَّوْبَةُ مَا دَامَ الرُّوحُ دَاخِلًا فِي الْبَدَنِ - وَمَا زَالَ الْمُذْنِبُ بَعِيدًا مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى - وَلَيْسَ اللّٰهُ تَعَالَى جِسْمًا

İKİNCİSİ: İSMİ FAİLDİR

İsmi fail: Malum fiilden doğucu olduğu halde kendisiyle kaim olan kişinin ismidir. İsmi fail malum fiilin ameli gibi amel eder.

Misal: كُلُّ حَسُودٍ مُحْرِقٌ حَسَدُهُ عَمَلُهُ

Terkibindeki **مُحْرِقٌ** lafzı gibi.

ÜÇÜNCÜSÜ: İSMİ MEFULDÜR

İsmi meful: Meçhul fiilden doğucu olduğu halde iş kime vakı oluyorsa onun ismidir. İsmi meful meçhul fiilin ameli gibi amel eder.

Misal: كُلُّ تَائِبٍ مَقْبُولٌ تَوْبَتُهُ

Terkibindeki **مَقْبُولٌ** lafzı gibi

DÖRDÜNCÜSÜ: SIFATI MÜŞEBBEHEDİR

Sıfatı müşebbehe: lazım fiilden doğucu olduğu halde sübut ifade eden kelimedir ve bu lazım fiilin amel ettiği gibi amel eder.

Misal: اَلْعِبَادَةُ حَسَنٌ ثَوَابُهَا وَالْمَعْصِيَةُ قَبِيحٌ عَذَابُهَا

Terkibindeki **قَبِيحٌ** lafzı gibi

BEŞİNCİSİ: İSMİ TAFDİLDİR

İsmi tafdil: başkası üzerine ziyade sahibi olan mevsuf için olduğu halde işten doğan isimdir bu da fiilinin ameli gibi amel eder.

Misal: مَا مِنْ رَجُلٍ أَحْسَنَ فِيهِ الْحِلْمُ مِنْهُ فِي الْعِالِمِ gibi

Terkibindeki **أَحْسَنَ** lafzı gibi

ALTINCISI: MASTARDIR

Mastar: fiil üzerine cereyan eden işin ismidir ve bu fiilinin ameli gibi amel eder.

Misal: يُحِبُّ اللّٰهُ تَعَالَى إِعْطَاءً لَهُ عَبْدُهُ فَقِيرًا دِرْهَمًا

Terkibindeki **إِعْطَاءً** lafzı gibi

YEDİNCİSİ: İSMİ MUZAAFTIR

İsmi muzaaf: Bir harfi cer vasıtasıyla kendisinden sonra gelen kelimeye bağlanan kelimeye denir. Bu da cer ameli yapar.

Misal: عِبَادَةُ اللّٰهِ تَعَالَى خَيْرٌ

Terkibindeki **عِبَادَةُ** lafzı gibi.

SEKİZİNCİSİ: İSMİ MÜBHEMİ TAMDIR

İsmi mübhemi tamdır: Bu da temyizine muzaaf olamayacak bir halde olduğu halde manasında kapalılık olan her lafızdır. Bu da nasb ameli eder.

Misal: اَلتَّرَاوِيحُ عِشْرُونَ رَكْعَةً

Terkibindeki **عِشْرُونَ** lafzı gibi.

DOKUZUNCUSU: MANA-İ FİİLDİR

Mana-i fiil: Bu da kendisine fiil manası verilen her kelimedir.

Misal: - مَا فِي الدُّنْيَا رَاحَةٌ - وَتَرَاكِ ذَنْبًا - هَيْهَاتَ الْمُذْنِبُ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى

يَنْبَغِي لِلْعَالِمِ اَنْ يَكُونَ مُحَمَّدِيًا خُلُقَهُ

Amili manevi:

Dil ile beraber telaffuz edilemeyen amildir.

Bu da 2 tanedir.

1- Mübteda ile haberi ref eder. **Misal: مُحَمَّدٌ ﷺ رَسُولُ اللّٰهِ ﷻ**

2- Fiili muzariyi ref eder. **Misal: يَرْحَمُ اللّٰهُ تَعَالَى التَّائِبَ**

---MAMUL---

Avamil 3 bab olup bu 3 babtan 2. Bab mamul hakkında olucudur.

Mamul: Amilin amel ettiği kelimenin ismidir. Bu da iki kısımdır.

Birincisi: Mamulu bil esale'dir. Bu da amilin vasıtasız, direkt olarak kendisine amel ettiği kelimedir

İkincisi: Mamulu bit-tebeiyye'dir. Bu da amilin vasıtayla amel ettiği ve iğrabı mamulu bil esale'nin iğrabına tabi olduğu mamuldür.

Mamulu bil esale 4 nevidir. Mamulu merfu, mamulu mensub, mamulu mecrur -isme mahsustur- , **mamulu meczum** -fiile mahsustur-

MAMULU MERFU 9 TANEDİR.

1- Fail: Tam ve malum fiilin isnad edildiği kelimedir. **Misal: رَحِمَ اللّٰهُ تَعَالَى التَّائِبَ**

2- Naibi fail: Bu da tam ve meçhul fiilin kendisine isnad edildiği kelimedir.

Misal: رُحِمَ التَّائِبُ

3- Mübteda: Lafzi amillerden soyulmuş olduğu kendisine bir haberin isnad edildiği kelimedir.

4- Haber: Lafzi amillerden soyulmuş olduğu halde mübtedaya isnad edilen kelimedir.

Misal: مُحَمَّدٌ خَاتَمُ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

5- كَانَ ve kardeşlerinin ismidir. Misal: كَانَ اللّٰهُ تَعَالَى عَلِيمًا حَكِيمًا

6- إِنَّ babının haberidir. Misal: إِنَّ الْبَعْثَ حَقٌّ

7- Cinsin hükmünü nefy için olan لَا 'nın haberidir. Misal: لَاعَمَلَ مُرَاعٍ مَقْبُولٌ

8- لَيْسَ 'ye benzetilmiş مَا ve لَا 'nin ismidir. Misal: مَا التَّكَبُّرُ لَائِقًا لِلْعَالِمِ وَلَاحَسَدٌ حَلَالًا

9- Nasb edici ve cezm edicilerden hali (boş) olan fiili muzaridir. Misal: يُحِبُّ اللّٰهُ تَعَالَى التَّوَاضُعَ

MAMULU MENSUB 13 TANEDİR

1- Mefulu mutlak: Fiil ile aynı manada olucu olduğu halde failin yapmış olduğu işin ismidir. **Misal: تُبْتُ تَوْبَةً نَصُوحًا** Terkibindeki **تَوْبَةً** lafzı gibi

2- Mefulun bih: Bu da iş kime vakı oluyorsa onun ismidir. **Misal: أَعْبُدُ اللّٰهَ تَعَالَى**

Terkibindeki **اللّٰهَ** lafzı gibi

3- Mefulun fih: Bu da işin yapıldığı zamanın ve mekanın ismidir. **Misal: صُمْ شَهْرَ رَمَضَانَ**

Terkibindeki **شَهْرَ** lafzı gibi

4- Mefulun leh: Bu da iş hangi sebepten dolayı yapılıyorsa onun ismidir. **Misal: إِعْمَلْ طَلَبًا لِمَرْضَاةِ اللّٰهِ تَعَالَى**

5- Mefulun meah: "**و**" ile beraber olucu olduğu halde amilin mamulüne arkadaş olanın ismidir. **Misal: يَفْنَى الْمَالُ وَتَبْقَى وَعَمَلَكَ** terkibindeki **وَعَمَلَكَ** lafzı gibi.

6- Hal: Bu da failin veya mefulun durumunu beyan eden kelimenin ismidir.

Misal: أَعْبُدُ اللّٰهَ خَائِفًا رَاجِيًا terkibindeki **خَائِفًا** lafzı gibi.

7- Temyiz: Bu da mezkur veya mukadder zattan ibhamiyeti kaldırandır.

Misal: طَابَ الْعَالِمُ عِبَادَةً terkibindeki **عِبَادَةً** lafzı gibi.

8- Müstesna: يَدْخُلُ الْجَنَّةَ النَّاسُ إِلَّا الْكَافِرُ gibi

9- كَانَ babının haberi. Misal: كَانَ الْمَلَائِكَةُ عِبَادَ اللّٰهِ تَعَالَى

10- إِنَّ babının ismi. Misal: إِنَّ السُّؤَالَ حَقٌّ

11- Cinsin hükmünü nefy için olan لَا 'nın ismi. Misal: لَاطَاعَةَ مُغْتَابٍ مَقْبُولَةٌ

12- لَيْسَ 'ye benzetilmiş مَا ve لَا 'nın haberi. Misal: مَا الْغِيْبَةُ حَلَالًا وَلَا نَمِيمَةٌ جَائِزَةً

13- Başında nasb edicilerden biri olan fiili muzari. Misal: أُحِبُّ أَنْ تُغْفَرَ ذُنُوبِي

MAMULU MECRUR 2 TANEDİR

1) Harfi cerler mecrur. Misal: إِعْمَلْ بِإِخْلَاصٍ

2) İzafetle mecrur. Misal: ذَنْبُ الْعَبْدِ يُسَوِّدُ قَلْبَهُ

MAMULU MECZUM 1 TANEDİR

1) Başında cezm edicilerden biri olan fiili muzaridir. Misal: إِنْ تُخْلِصْ يُقْبَلْ عَمَلُكَ

-MAMULU BİT'TEBEİYYE 5 NEVİDİR-

MAMULU BİT'TEBEİYYE 5 NEVİDİR, 1.Si:

SIFAT

Sıfat: Metbuundaki bir vasfa delalet eden kelimedir.

Misal: أُعْبُدِ اللّٰهَ الْعَظِيمَ gibi.

MAMULU BİT'TEBEİYYE 5 NEVİDİR, 2.Si:

MATUF

Matuf: On harften bir tanesi ile tabi olduğu kelimeye atfedilen kelimedir

Bu on harf:

1) **وَاوٌ** 'dır. Mutlak cem içindir. **Misal: أَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ**

2) **فَا** 'dır. **Misal: تَجِبُ تَكْبِيرَةُ الْإِفْتِتَاحِ فَالْقِيَامُ**

3) **ثُمَّ** 'dır. **Misal: يَجِبُ الْعِلْمُ ثُمَّ الْعَمَلُ**

4) **حَتَّى** 'dır. **Misal: مَاتَ النَّاسُ حَتَّى الْأَنْبِيَاءُ**

5) **أَوْ** 'dır. **Misal: صَلِّ الضُّحَى أَرْبَعًا أَوْ ثَمَانِيًا**

6) **إِمَّا** 'dır. **Misal: إِعْمَلْ إِمَّا وَاجِبًا وَإِمَّا مُسْتَحَبًّا**

7) **أَمْ** 'dır. **Misal: أَرِضَاءَ اللّٰهِ تَعَالَى تَطْلُبُ أَمْ سَخَطَهُ**

8) **لَا** 'dır. **Misal: إِعْمَلْ صَالِحًا لَاسَيِّئًا**

9) بَلْ ‘dır. **Misal:** أُطْلُبْ حَلَالًا بَلْ طَيِّبًا

10) لٰكِنْ ‘dır. **Misal:** لَايَحِلُّ رِيَاءٌ لٰكِنْ إِخْلَاصٌ

MAMULU BİT’TEBEİYYE 5 NEVİDİR, 2.Sİ:

TE’KÎD

Tekid: Lafzi ve manevi olmak üzere 2 kısımdır.

1) Tekidi lafzi: Bir lafzın aynısını bir daha kullanmaya denir.

Misal: أُطْلُبِ الْإِخْلَاصَ الْإِخْلَاصَ

2) Tekidi manevi: Belli kelimelerle olan tekidir.

Misal: أُتْرُكِ الذُّنُوبَ كُلَّهَا

MAMULU BİT’TEBEİYYE 5 NEVİDİR, 4.SÜ

BEDEL

1) Bedeli kül minel kül: Bedel neyden bedel ediliyorsa onun aynısıdır.

Misal: أُعْبُدْ رَبَّكَ إِلٰهَ الْعَالَمِينَ

2) Bedeli ba’z minel kül: Bedel neyden bedel ediliyorsa onun bir parçasıdır.

Misal: أُبْغُضِ النَّاسَ مَنْ عَصَى اللّٰهَ مِنْهُمْ

3) Bedeli iştimal: Bedel neyden bedel ediliyorsa onun aynısı da parçası da değildir.

Misal: إِحْفَظِ اللّٰهَ حَقَّهُ

4) Bedeli ğalet: Cümledeki hatayı düzeltmek için yapılan bedeldir.

Misal: رَأَيْتُ رَجُلًا حِمَارًا

MAMULU BİT’TEBEİYYE 5 NEVİDİR, 5.Sİ

ATF-I BEYAN

Atfı beyan: Metbuusunu açıklamak içindir.

Misal: آمَنَّا بِنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

---İĞRAB---

Avamil 3 bab olup bu 3 babtan 3. Bab iğrab hakkında olucudur.

İğrab: Kelimenin hangi mamulden olduğunu açıklayan ve kelimenin sonundaki hareke, harf ve haziftir.

-Hareke 3 tanedir. Zamme, fetha ve kesredir.

-Harf 4 tanedir. Vav, ya, elif, nun

-Hazif 3 tanedir. Hazfi hareke, hazfi nun, hazfi ahirdir.

İğrab Toplam 10 tanedir.

Bu 10 iğrabın kendilerine verilmesine kıyasla murebin nevileri 9 tanedir.

Çünkü bu 9 tanenin iğrabı; ya harekei mahzadır, ya hurufu mahzadır, ya hareke-i meal haziftir ya da hurufu meal haziftir.

Hareke-i Mahza: Bir kelimenin 3 halinin harekelerle olmasıdır.

Huruf-u Mahza: Bir kelimenin 3 halinin harflerle olmasıdır.

Hareke-i meal haziftir: Bazı yerlerde harekelerle bazı yerlerde hazifle olandır.

Huruf-u meal haziftir: Bazı yerlerde harflerle bazı yerlerde hazifle olandır.

İğrabı Tam: Murebin 3 halinde de ayrı ayrı 3 iğrabın olmasıdır.

İğrabı Nakıs: Murebin 3 halinde de ayrı ayrı 3 iğrabın olmamasıdır.

Mureb 9 adet olup 4 kısımdır.

MUREB 4 KISIM OLUP 1.Sİ HAREKE-İ MAHZA'DIR

-Hareke-i Mahza: Bir kelimenin 3 halinin harekelerle olmasıdır.

Bu babın iğrabı tam ve nakıs olmak üzere 2 kısımdır.

HAREKE-İ MAHZA, İĞRABI TAM 2 KISIMDIR:

1) İsmi müfredi munsarif 2) Cemi mükesseri munsarif ref halinde zamme, nasb halinde fetha, cer halinde kesre olmasıdır.

Misal:

جَاءَنَا الرَّسُولُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

وَصَدَّقْنَا الرَّسُولَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

وَآمَنَّا بِالرَّسُولِ عَلَيْهِ السَّلَامُ

نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ كُتُبٌ

وَصَدَّقْنَا الْكُتُبَ

وَآمَنَّا بِالْكُتُبِ

HAREKE-İ MAHZA, İĞRABI NAKIS 2 KISIMDIR

1) Ğayrı munsarif Ref halinde zamme, nasb ve cer halinde fetha olur.

Misal:

جَاءَنَا أَحْمَدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

وَصَدَّقْنَا أَحْمَدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

وَآمَنَّا بِأَحْمَدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

2) Cemi Müennes-i Salim Ref halinde zamme, nasb ve cer halinde kesre olur.

Misal:

جَاءَنَا مُعْجِزَاتٌ

وَصَدَّقْنَا مُعْجِزَاتٍ

وَآمَنَّا بِمُعْجِزَاتٍ

MUREB 4 KISIM OLUP 2.Sİ HURUF-U MAHZA'DIR

-Huruf-u Mahza: Bir kelimenin 3 halinin harflerle olmasıdır.

Bu babın iğrabı tam ve nakıs olmak üzere 2 kısımdır.

HURUF-U MAHZA, İĞRABI TAM 1 KISIMDIR:

1) Esma-i sitte mu'tel, muzaaf ile ğayri yail mütekellimi, müfredeten mükebbereten Ref halinde vav, nasb halinde elif ve cer halinde ya olur

Bu altı isim şunlardır: أَبُوهُ، أَخُوهُ، حَمُوهَا، هَنُوهُ، فُوهُ، ذُو مَالٍ

Bu 6 ismin geride zikredilen iğrabı alabilmesi için 4 şart vardır:

1) Muzaaf olması lazımdır. *Muzaaf olmazsa 3 hali lafzen hareke ile olur*

Misal:

جَاءَنِي أَبٌ - رَأَيْتُ أَبًا - مَرَرْتُ بِأَبٍ

2) Mütekellim yasından başkasına muzaaf olması lazımdır. *Mütekellim yasına muzaaf olursa 3 hali takdiren hareke ile olur.*

Misal:

جَاءَنِي أَبي - رَأَيْتُ أَبِي - مَرَرْتُ بِأَبِي

3) Müfred olması lazımdır. *Tesniye veya cemi olursa tesniye veya ceminin iğrabını alır.*

Tesniyeye misal:

جَاءَنِي أَبَوَانِ - رَأَيْتُ أَبَوَيْنِ - مَرَرْتُ بِأَبَوَيْنِ

Cemiye misal:

جَاءَنِي آبَاءٌ - رَأَيْتُ آبَاءً - مَرَرْتُ بِآبَاءٍ

4) Mükebber olması lazımdır. *İsmi tasğir sığasından olursa 3 hali lafzen hareke ile olur.*

Misal:

جَاءَنِي أُبَيٌّ - رَأَيْتُ أُبَيًّا - مَرَرْتُ بِأُبَيٍّ

HURUF-U MAHZA, İĞRABI NAKIS 2 KISIMDIR:

1) Cemi mükesseri salim, أُولُو , عِشْرُونَ ve kardeşleri Ref halinde vav, nasb ve cer halinde ya olmasıdır.

Misal:

جَاءَنَا الْمُرْسَلُونَ - وَصَدَّقْنَا الْمُرْسَلِينَ - وَآمَنَّا بِالْمُرْسَلِينَ

2) **Tesniye, إِثْنَانِ ve zamire muzaaf olan كِلَا kelimesi** Ref halinde elif, nasb ve cer halinde ya olmasıdır

Misal:

جَاءَنَا الْإِثْنَانِ كِلَاهُمَا (أَيِ الْكِتَابُ وَالسُّنَّةُ)

وَاتَّبَعْنَا الْإِثْنَيْنِ كِلَيْهِمَا

وَعَمِلْنَا بِالْإِثْنَيْنِ كِلَيْهِمَا

MUREB 4 KISIM OLUP 3.SÜ HAREKE-İ MEAL HAZİF'TİR

Hareke-i meal hazif: Bazı yerlerde harekelerle bazı yerlerde hazifle olandır.

Bu da yalnız iğrabı tamdır ve 2 kısımdır:

1) **Ahiri harfi sahih olduğu halde ahirine zamir bitişmeyen fiili muzari** Ref halinde zamme, nasb halinde fetha, cezm halinde harekesinin hasfi olmasıdır.

Misal:

نُحِبُّ أَنْ نُشْفَعَ وَلَمْ نُحْرَمْ

2) **Ahiri harfi illet olduğu halde ahirine zamir bitişmeyen fiili muzari** Ref halinde zamme, nasb halinde fetha, cezm halinde ahirinin hasfi olmasıdır.

Misal:

نَدْعُو اللهَ تَعَالَى أَنْ يَعْفُوَنَا وَلَمْ يَرْمِنَا فِي النَّارِ

MUREB 4 KISIM OLUP 4.SÜ HURUF-U MEAL HAZİF'TİR

Huruf-u meal hazif: Bazı yerlerde harflerle bazı yerlerde hazifle olandır.

Bu da yalnız iğrabı nakıstır ve 1 kısımdır:

1) Ahirine cemi müennes nununden başka zamir bitişen fiili muzari Ref halinde nun, nasb ve cezm halinde de nunun hazfi olmasıdır.

Misal:

أَلْأَوْلِيَاءُ وَالْعُلَمَاءُ يَشْفَعَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَنَرْجُو أَنْ يَشْفَعَا لَنَا وَلَمْ يُعْرِضَا عَنَّا

LAFZİ, TAKDİRİ, MAHALLİ İĞRAB

Bu meseleleri izah ettikten sonra iğrab lafızda açığa çıkarsa "***lafzi iğrab***" diye, açığa çıkmayıp sonuna takdir edilirse "***takdiri iğrab***" diye isimlendirilir.

Takdiri iğraba misal: **أَنَا الْعَاصِي** gibi

İğrab lafızda açığa çıkmayıp sonuna da gizlenmezse "***mahalli iğrab***" diye isimlendirilir.

Misal: **تَوَكَّلْنَا عَلَى مَنْ لَا يَأْتِي الْخَيْرُ إِلَّا مِنْ جِهَتِهِ** gibi.

MUREB İSMİ	REF	NASB	CER	CEZM
1) İSMİ MÜFREDİ MUNSARİF	ZAMME	FETHA	KESRE	-
2) CEMİ MÜKESSERİ MUNSARİF	ZAMME	FETHA	KESRE	-
3) CEMİ MÜENNESİ SALİM	ZAMME	KESRE	KESRE	-
4) ĞAYRI MUNSARİF	ZAMME	FETHA	FETHA	-
5) ESMA-İ SİTTE	ELİF	VAV	YA	-
6) CEMİ MÜZEKKERİ SALİM	VAV	YA	YA	-
7) TESNİYE	ELİF	YA	YA	-
8) AHİRİ HARFİ SAHİH OLDUĞU HALDE AHİRİNE ZAMİR BİTİŞMEYEN FİİLİ MUZARİ	ZAMME	FETHA	-	HAREKENİN HAZFİ
9) AHİRİ HARFİ İLLET OLDUĞU HALDE AHİRİNE ZAMİR BİTİŞMEYEN FİİLİ MUZARİ	ZAMME	FETHA	-	AHİRİNİN HAZFİ
10) AHİRİNE CEMİ MÜENNES NUNUNDAN BAŞKA ZAMİR BİTİŞEN FİİLİ MUZARİ	NUN	NUNUN HAZFİ	-	NUNUN HAZFİ

AVAMİL

İRAB (10)

Hareke (3)
- Zamme
- Fetha
- Kesre

Harf (4)
- Vav
- Ye
- Elif
- Nun

Hazif (3)
- Harekenin hazfi
- İllet harfinin hazfi
- Nunun hazfi

MAMÜL (30)

Mamulü bi-t Tebeiyye (5)
1- Sıfat
2- Atıf
3- Tekid
4- Bedel
5- Atf-ı Beyan

Mamulü bi-l Esale (25)

Mamulü Merfu (9)
1- Fail
2- Naibi Fail
3- Mübteda
4- Haber
5- Kane ve kardeşlerinin ismi
6- İnne ve kardeşlerinin haberi
7- Cinsin Hükmünü nefy eden La'nın haberi
8- Leyse'ye benzeyen Ma ve La'nın ismi
9- Nasb edicilerden ve Cezm edicilerden boş olan Fiili Muzari

Mamulü Mensub (13)
1- Mefulu Mutlak
2- Mefulun Bih
3- Mefulun Fih
4- Mefulun Leh
5- Mefulun Me'ah
6- Hal
7- Temyiz
8- Müstesna
9- Kane ve kardeşlerinin haberi
10- İnne ve kardeşlerinin ismi
11- Cinsin hükmünü nefyeden La'nın ismi
12- Leyse'ye benzeyen Ma ve La'nın haberi
13- Başına Nasb Edicilerden biri gelen Fiili Muzari

Mamulü Mecrur (2)
1- Harfi Cerle Mecrur
2- İzafetle Mecrur

Mamulü Meczum (1)
1- Başına Cezm edicilerden biri gelen Fiili Muzari

AMİL (60)

Amili Manevi (2)
1- Fiili muzariyi ref eden
2- Mübteda ile haberi ref eden

Amili Lafzi (58)

Amili Lafzi Semai (49)

Harfi Cerler (20)

İsmini Nasb, Haberini Ref edenler (8)

İsmini Ref, Haberini Nasb edenler (2)

Fiili Muzariyi Nasb edenler(4)

Fiili Muzariyi Cezm edenler(15)

Amili Lafzi Kıyasi (9)
1- Mutlak Fiil
2- İsmi Fail
3- İsmi Meful
4- Sıfatı Müşebbehe
5- İsmi Tafdil
6- Mastar
7- İsmi Muzaaf
8- İsmi Mübhemi Tam
9- Mana-i Fiil